

PASTUCHA, TOMÁŠ:

***NAJSTARŠIA MESTSKÁ KNIHA MESTA RUŽOMBERKA,
PROTHOCOLON MAIUS 1527–1701.***

**KATEDRA HISTÓRIE FILOZOFICKEJ FAKULTY KU,
RUŽOMBEROK 2021, 356 S.**

ISBN 978-80570-2928-1

Mária Pitáková

Recenzným dielom je monografia s názvom *Najstaršia mestská kniha Ružomberka, Prothocolon Maius 1527–1701*, ktorá je výsledkom práce Tomáša Pastuchu, doktoranda Katedry histórie Filozofickej fakulty KU. V rámci bádania sa autor venoval výskumu najstaršieho ružomerského mestského protokolu. Jeho cieľom bolo spracovať obdobie rokov 1527–1701, teda takmer 200 rokov. Každá z kapitol má približne jednotnú štruktúru. Po jednotlivých kapitolách a podkapitolách, ktoré predstavujú vybranú problematiku, nasleduje systematizujúci záver a zoznam použitých prameňov a literatúry, na ktorý nadväzuje obrazová príloha.

V predhovore nám autor objasňuje dôvody napísania knihy. Keďže sa chcel venovať regionálnym dejinám, výber padol na túto tému. V úvode autor oboznamuje čitateľov s doteraz vydanými mestskými knihami ako napríklad mestská kniha Žiliny či Jelšavy. Zároveň konštatuje, že takmer polovica z vydaných mestských kníh bola napísaná zahraničnými historikmi. V nasledujúcej kapitole môžeme vidieť literatúru, ktorá sa tematike mestských kníh venuje. Je to celkom podrobný popis, ktorý nám ukazuje, že autor sa téme venoval detailne. Nasledujúca kapitola nám charakterizuje samotný prameň. Autor rozoberá štruktúru zápisov a opisuje pojmy, ktoré sa v mestských knihách nachádzajú. Tu chcem vyzdvihnúť ich charakteristiku. Nie každý totiž porozumie týmto pojmom. Napríklad slová ako frajmok, teda výmena alebo vodlovanie. Vhodným didaktickým prvkom je tiež vyznačenie spomínaných kľúčových pojmov hrubým písmom, čo zvyšuje prehľadnosť textu a slúži k lepšej orientácii v danej problematike. V kapitole sa dozvieme aj mená z radov historikov ale aj jazykovedcov, ktorí sa dejinám mesta Ružomberok venovali. Môžem povedať, že kapitola venovaná jazykovému rozboru je pomerne obsírna. V uvedenej mestskej knihe sa používali prevažne dva jazyky, a to slovenčina a latinčina. Autor ako vyštudovaný historik určite nemal problém pri preklade textu

druhého uvedeného jazyka. Okrem jazyka sa stručnejšie venuje aj českým, nemeckým či poľským jazykovým prvkom.

V kapitole autorstvo sa môžeme dočítať o osobách, ktoré v mestskej knihe nesú svoje podpisy. Či už ide o richtára alebo notára. Tu autor Pastucha nesúhlasí s názorom Ľubomíra Michalka ohľadom mien pisárov. Tu by bolo potrebné overiť, ktorý z nich má pravdu. V kapitole mestská správa kladie autor dôraz na vzťah likavského panstva a mestečka. Ako už bolo spomenuté, dôležitou osobou v mestských knihách bol richtár, preto je aj tejto osobe venovaná jedna podkapitola. Okrem richtára sa autor zaujímal aj o iné osoby uvedené v mestskej knihe, akými boli napríklad prisašní alebo notári. Tu môžeme kladne hodnotiť autora, ktorý mená pisárov a notárov uvedených v mestskej knihe vyznačil hrubým písmom.

Autor vo svojej práci nezabudol ani na dominanty mesta, a to jej stavby. Osobitnú pozornosť venuje dominante mestečka, ako bol bezpochyby kostol. V meste Ružomberok boli postavené, ako sa dozvedáme z knihy, aj kaštieľ, nemocnica či farská škola. V meste teda prebehla rozsiahla stavebná činnosť. Vzhľadom na polohu mesta sa stal Ružomberok dôležitou križovatkou ciest. A preto v meste nemohol ani chýbať hostinec. Ak spomíname významné stavby mesta, netreba zabudnúť ani na obyvateľov mesta a ich vlastné príbytky. Aj v mestskej knihe je uvedené množstvo zápisov týkajúcich sa kúpy či predaja domov. V mnohých prípadoch sa v mestskej knihe objavuje aj charakteristika stavby. Tomáš Pastucha sa v tomto prípade snaží aspoň z úlomkov načrtnúť obraz niektorých z domov.

Osobitná pozornosť sa tu venuje hospodárskemu životu, preto aj kapitola týkajúca sa hospodárstva je rozsiahlejšia a rozdelená do šiestich podkapitol. Pretože väčšina obyvateľov sa živila poľnohospodárstvom, je pochopiteľné, že k najpočetnejším druhom zápisov v mestskej knihe boli majetkové prevody polí a lúk. Tu by som kladne hodnotila mapu v prílohe, kde si čitateľ môže aspoň čiastočne predstaviť rozlohu jednotlivých polí. Popri poľnohospodárstve boli dôležitou súčasťou života obyvateľov mesta Ružomberok remeslá. Autor vo svojej práci zdôraznil význam cechov a remesiel, i keď v mestskej knihe *Prothocolon Maius* sa o nich zmieňuje len okrajovo. Pre lepšie pochopenie mestskej knihy je potrebné uviesť aj zmienku o mierach, ktoré sa používali pri hospodárskej činnosti. Boli to najmä plošné a časové miery. V mestskej knihe sa dá na základe nepriamych zdrojov zistiť aj údaje o stravovaní obyvateľov. Sú v nich zmienky o hladomore či invázii kobyliiek. Posledná podkapitola sa venuje odievaniu, o ktorom sú zmienky v mestskej knihe ojedinelé. Tu nám autor opäť ponúka aj konkrétne prípady, kedy tomu tak bolo.

Záverom by som monografiu hodnotila pozitívne. Monografia je písaná zrozumiteľným a dobre čitateľným jazykom, a preto ju možno odporučiť aj širšiemu publiku, čo bolo iste aj zámerom predkladanej publikácie. Kniha je veľmi zaujímavým čítaním, po ktorej môže siahnúť každý záujemca z laickej ako i odbornej verejnosti. Okrem množstva podnetných informácií kniha obsahuje aj prílohy, pričom tou hlavnou a najrozsiahlejšou je kompletná pramenná edícia skúmanej mestskej knihy. V práci je viditeľné veľké množstvo práce, aby sa podarilo dospieť k uvedeným záverom. I keď dojem z celého diela je kladný, mala by som niekoľko pripomienok. Ako negatívum hodnotím pomerne často citovanú už vyššie spomínanú diplomovú prácu Ľubomíra Michalka. Vhodným doplnením knihy by bolo rozšírenie obrazovej prílohy. I tak sa domnievam, že máme pred sebou cenný vklad k dejinám, ktorý dokáže poukázať na zaujímavé a dôležité súvislosti.

Mgr. Mária Pitáková, Ph.D.
Odbor správy historických knižničných dokumentov
a historických knižničných fondov
036 01 Martin
Slovenská republika
e-mail: maria.pitakova@snk.sk